

Doen gescheiden vaders ertoe? De impact van opvoedingsstijlen van gescheiden vaders op het welbevinden van het kind

[Artikel]

Kim Bastaits, Koen Ponnet & Dimitri Mortelmans

1. Inleiding

In sociaal-wetenschappelijk onderzoek bestaat consensus over de positieve relatie tussen opvoeding en het welbevinden van kinderen (Sirvanli-Ozen 2003; Simons & Conger 2007; Spruijt 2012). Deze relatie wordt vaak bestudeerd bij gehuwde ouders. Onderzoek naar opvoedingsstijlen van gescheiden ouders en de relatie met het welbevinden van kinderen is schaarser. Het merendeel van dit onderzoek focust zich op opvoedingsstijlen van moeders (zie bijvoorbeeld Lengua *et al.* 2000; Wood, Repetti & Roesch 2004; Benson, Buehler & Gerard 2008). Studies over gescheiden vaders belichten voornamelijk de contactfrequentie tussen vader en kind of de kindalimentatie (zie bijvoorbeeld King & Heard 1999; Amato, Meyers & Emery 2009). Recent verlegden sommige onderzoekers de focus naar de opvoeding van gescheiden vaders en de relatie met het welbevinden van kinderen (Vandervalk *et al.* 2004; King & Sobolewski 2006; Plunkett *et al.* 2007; Booth *et al.* 2010). Toch houdt veel van dit onderzoek enkel rekening met niet-residentiële vaders en laat het andere types van gescheiden vaders, zoals residentiële vaders of vaders in co-ouderschap, buiten beschouwing.

Met deze studie willen we bijdragen aan een beter inzicht over opvoedingsstijlen van verschillende types gescheiden vaders en hoe deze samenhangen met het welbevinden van kinderen. Daarbij vergelijken we eerst de opvoedingsstijlen van residentiële vaders, vaders in co-ouderschap en niet-residentiële vaders. In een tweede deel gaan we na of de positieve relatie tussen een effectieve opvoedingsstijl (m.n. een autoritatieve opvoedingsstijl waarbij de ouder zowel steun als controle geeft) en het welbevinden van kinderen ook bestaat bij gescheiden vaders. In een laatste deel analyseren we of de relatie tussen de opvoedingsstijlen van gescheiden vaders en het welbevinden van kinderen verschilt tussen de verschillende types van gescheiden vaders. Deze studie is vernieuwend ten aanzien van voorgaande studies omdat er rekening wordt gehouden met verschillende types van gescheiden vaders (residentiële vaders, vaders in co-ouderschap en

niet-residentiële vaders). Bovendien bieden de geanalyseerde multi-actorgegevens een uniek inzicht in de perceptie van kinderen over de vaderlijke opvoedingsstijlen en onderzoeken we de unieke relatie tussen vaderlijke opvoedingsstijlen en het welbevinden van kinderen onder controle van opvoedingsstijlen van moeders.

1.1. Verschillen in opvoedingsstijlen tussen gescheiden vaders

Volgens de “parental resource theory” van Thomson, Hanson en McLanahan (1994) kunnen ouders kinderen geld en tijd bieden. Geld geeft ouders de mogelijkheid om in het levensonderhoud van de kinderen te voorzien. Tijd geeft ouders de mogelijkheid om de kinderen op te voeden. Opvoeden wordt dan gedefinieerd als het bieden van steun en controle. Steun verwijst naar de warmte, affectie en ondersteuning die ouders aan hun kinderen geven. Controle verwijst naar het gezag dat ouders uitoefenen over hun kinderen en de mate waarin ze grenzen stellen aan het gedrag van hun kinderen. Volgens deze twee dimensies definieert Baumrind (1991) haar model van opvoedingsstijlen. Zij onderscheidt drie opvoedingsstijlen en één afwijkende stijl. Autoritatieve ouders combineren steun en controle. Autoritaire ouders geven wel controle maar geen steun terwijl permissieve ouders wel steun maar geen controle geven. De niet-betrokken ouders beschouwt Baumrind (1991) als de afwijkende opvoedingsstijl. Dit zijn ouders die noch steun noch controle geven. Deze opvoedingsstijlen passen binnen het algemene opvoedingsklimaat waarin ouders hun kinderen opvoeden (Baumrind 1991; Darling & Steinberg 1993).

Voor gescheiden ouders verschilt de tijd die ze doorbrengen met hun kinderen naargelang de verblijfsregeling. Gescheiden vaders kunnen residentiële vaders, vaders in co-ouderschap of niet-residentiële vaders zijn (Melli 1999; Smyth & Moloney 2008). De “parental resource theory” voorspelt dat een daling in tijd die ouders en kinderen samen doorbrengen gepaard zal gaan met een verlaagde kans op het geven van steun en controle (Thomson, Hanson & McLanahan 1994), wat tot een andere opvoedingsstijl kan leiden. Ook Pasley en Braver (2004) en King en Sobolewski (2006) wijzen erop dat de hoeveelheid contact tussen de gescheiden vader en het kind van belang is bij het bestuderen van opvoedingsstijlen van gescheiden vaders. Onderzoek naar het verschil in opvoedingsstijlen tussen gescheiden vaders in verschillende verblijfsregelingen is echter nagenoeg onbestaande. Een vroege studie van Bowman en Ahrons (1985) wees uit dat vaders in verblijfsco-ouderschap vaker betrokken zijn dan niet-residentiële vaders. Een recentere studie van Bronte-Tinkew, Scott en Lilja (2010) toonde aan dat residentiële vaders minder vaak niet betrokken zijn dan andere vaders. Deze twee studies wijzen erop dat gescheiden vaders in verschillende verblijfsregelingen naar alle waarschijnlijkheid een andere opvoedingsstijl hanteren. Deze studie heeft als eerste doel de beperkte kennis met betrekking tot opvoedingsstijlen van gescheiden vaders in verschillende verblijfsregelingen te vergroten.

1.2. De relatie tussen de opvoedingsstijl van verschillende types gescheiden vaders en het welbevinden van kinderen

Om de relatie tussen vaderlijke opvoedingsstijlen en het welbevinden van kinderen na te gaan, gebruiken we twee theoretische kaders: het familiesysteem perspectief en de theorie van sociaal kapitaal. Enerzijds geeft het familiesysteem perspectief (Minuchin 1974; Cox & Paley 1997) aan waarom er een relatie bestaat tussen vaders en kinderen. Dit perspectief vertrekt vanuit de idee dat een familie geen losse individuen zijn maar een complex netwerk waarbinnen de acties van het ene individu gevolgen hebben voor het andere individu. Anderzijds verklaart de notie van sociaal kapitaal (Coleman 1988) het mechanisme tussen de vaderlijke opvoedingsstijlen en het welbevinden van het kind. Sociaal kapitaal ontstaat binnen het netwerk van relaties tussen verschillende actoren, zoals de ouder-kindrelatie en wordt doorgegeven via een effectieve opvoeding. Dit sociaal kapitaal en de wijze waarop ouders dit doorgeven is van groot belang voor de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen. Uit voorgaand onderzoek blijkt dat vaders inderdaad een invloed hebben op kinderen, waarbij het hanteren van een autoritatieve opvoedingsstijl effectief is om het welbevinden van kinderen te verhogen (Baumrind 1991; Marsiglio *et al.* 2000; Simons & Conger 2007). Deze studies richten zich echter vaak op gehuwde vaders. Onderzoek over de relatie tussen opvoeding en het welbevinden van kinderen na een echtscheiding concentreren zich meestal op moeders (zie Lengua *et al.* 2000; Wood, Repetti & Roesch 2004; Benson, Beuhler & Gerard 2008). Een enkel onderzoek van Vandervalk en anderen (2004) besteedt wel aandacht aan de vader-kindrelatie en de relatie met het welbevinden van het kind. De onderzoekers concluderen dat een goede relatie met de vader evenals vaderlijke steun medieert tussen de ervaring van een ouderlijke echtscheiding en het emotionele aanpassingsvermogen van het kind. Onze studie heeft als tweede doel het schaarse voorgaand onderzoek bij gescheiden vaders aan te vullen door na te gaan of we, net als bij gehuwde vaders, een relatie vinden tussen opvoedingsstijlen van gescheiden vaders en het welbevinden van kinderen.

Het schaarse onderzoek naar de relatie tussen opvoedingsstijlen van gescheiden vaders en het welbevinden van kinderen focust zich vaak op niet-residentiële vaders, waarbij vaders in co-ouderschap en residentiële vaders buiten beschouwing worden gelaten (Hetherington & Stanley-Hagen 1999; Flouri 2006). Deze studies resulteren daarenboven ook in gemengde bevindingen. Zo vonden King en Sobolewski (2006) dat de steun die niet-residentiële vaders bieden een negatieve impact heeft op externaliserend en internaliserend probleemgedrag van kinderen. Soortgelijke resultaten werden ook vastgesteld door Carlson (2006). Flouri (2006) toonde daarentegen aan dat het hebben van een betrokken, niet-residentiële vader geen verschil maakt voor de emotionele en gedragsproblemen van kinderen. Ook Stewart (2003) vond geen relatie tussen autoritatieve, niet-residentiële vaders en het welbevinden van kinderen. De theorie van sociaal kapitaal stelt echter dat de fysieke aanwezigheid van ouders van belang is bij het doorgeven van sociaal kapitaal via de opvoeding (Coleman 1988). Contact

tussen de ouder en het kind is bijgevolg een noodzakelijke voorwaarde voor het doorgeven van sociaal kapitaal (Furstenberg & Hughes 1995). Dit wordt na een echtscheiding bepaald door de verblijfsregeling. Aangezien residentiële vaders, vaders in co-ouderschap en niet-residentiële vaders niet evenveel tijd doorbrengen met hun kind, kunnen we veronderstellen dat de samenhang tussen de opvoedingsstijl van deze verschillende types vaders en het welbevinden van het kind zal verschillen naar de verblijfsregeling. Het bestuderen van deze samenhang beperken tot niet-residentiële vaders biedt slechts een beperkt zicht op dit mechanisme. Het derde doel van dit onderzoek is de kennis over de relatie tussen vaderlijke opvoedingsstijlen en het welbevinden van kinderen uitbreiden door te focussen op verschillende types gescheiden vaders.

Naast een focus op niet-residentiële vaders, concentreert voorgaand onderzoek over deze relatie zich ook vaak op internaliserend of externaliserend probleemgedrag van kinderen (Stewart 2003; Carlson 2006; Flouri 2006; King & Sobolewski 2006). Maar afwezigheid van internaliserend of externaliserend probleemgedrag houdt echter niet in dat een kind gelukkig is (Ben-Arieh 2000). Welbevinden is immers een breed concept dat niet alleen bestaat uit deze negatieve indicatoren maar ook uit positieve indicatoren. Twee positieve indicatoren van welbevinden zijn levenstevredenheid en zelfwaardering, die beiden een individuele evaluatie van welbevinden inhouden. Maar daar waar de evaluatie van levenstevredenheid gaat over de tevredenheid met het volledige leven, gaat het bij zelfwaardering om de tevredenheid met het eigen gedrag en de eigen persoon (Diener & Diener 1995). Hoewel zelfwaardering deel kan uitmaken van levenstevredenheid, zijn beide indicatoren niet overlappend (Diener & Diener 1995). Huebner, Gilman en Laughlin (1998) toonden aan dat kinderen van middelbare schoolleeftijd het onderscheid tussen levenstevredenheid en zelfwaardering kunnen maken. Ook bij deze positieve indicatoren van welbevinden zien we in voorgaand onderzoek dat een autoritatieve opvoedingsstijl van de vader de meest effectieve opvoedingsstijl is voor een verhoogde zelfwaardering en levenstevredenheid bij kinderen (Milevsky *et al.* 2007; Campana *et al.* 2008;). Bijgevolg nemen we in dit onderzoek geen negatieve indicatoren van welbevinden op maar wel een interne, positieve indicator (namelijk zelfwaardering) en een externe, positieve indicator (namelijk levenstevredenheid), naar analogie met intern en extern probleemgedrag.

1.3. Onderzoeksvragen en hypothesen

Op basis van de “parental resource theory” (Thomson, Hanson & McLanahan 1994) onderzoeken we eerst of er verschillen in opvoedingsstijl zijn tussen verschillende types van gescheiden vaders. Vooraf gaan we na of het theoretische model van Baumrind (1991) over opvoedingsstijlen toepasbaar is op de opvoedingsstijlen van gescheiden vaders. We verwachten dat niet-residentiële vaders minder vaak autoritatief en vaker niet-betrokken zullen zijn dan residentiële vaders. Voor vaders in co-ouderschap verwachten we dat ze vaker autoritatief en

minder vaak niet-betrokken zullen zijn dan niet-residentiële vaders maar minder vaak autoritatief en vaker niet-betrokken zullen zijn dan residentiële vaders (hypothese 1).

Een tweede doel van dit onderzoek is nagaan of opvoedingsstijlen van gescheiden vaders een verschillende impact hebben op het welbevinden van kinderen. Op basis van het familiesysteem perspectief (Minuchin 1974; Cox & Paley 1997), de sociaal kapitaal theorie (Coleman 1988) en voorgaand onderzoek (Stewart 2003; Vandervalk *et al.* 2004; Carlson 2006; Flouri 2006; King & Sobolewski 2006) verwachten we dat de levenstevredenheid en de zelfwaardering van kinderen met gescheiden vaders het hoogst zullen zijn als deze vaders er een autoritatieve en dus effectievere opvoedingsstijl op nahouden en het laagst zal zijn als deze vaders een niet-betrokken opvoedingsstijl hanteren (hypothese 2). Om de unieke en onafhankelijke invloed van vaderlijke opvoedingsstijlen op het welbevinden van kinderen na te gaan, controleren we, in tegenstelling tot sommige voorgaande onderzoeken (zie bijvoorbeeld Stewart 2003), voor opvoedingsstijlen van moeders zoals gesuggereerd door Pasley en Braver (2004).

Het derde en laatste doel van dit onderzoek, waarbij we nagaan of de relatie tussen opvoedingsstijlen van gescheiden vaders en het welbevinden van kinderen verschilt naargelang de verblijfsregeling, is meer exploratief. Vertrekkende van de contact-voorwaarde uit de theorie van sociaal kapitaal (Coleman 1988; Furstenberg & Hughes 1995) verwachten we dat opvoedingsstijlen van gescheiden vaders die meer tijd doorbrengen met hun kind belangrijker zijn voor de levenstevredenheid en zelfwaardering van het kind dan opvoedingsstijlen van gescheiden vaders die minder tijd doorbrengen met hun kind. Dit betekent dat we minder sterke effecten verwachten bij kinderen met een niet-residentiële vader dan bij kinderen in andere verblijfsregelingen (hypothese 3).

2. Methode

2.1. Data

Dit onderzoek is gebaseerd op de dataset “Scheiding in Vlaanderen – SiV” (Pasteels *et al.* 2011). Dit is een multi-actor dataset met informatie over gehuwde en gescheiden partners, een kind van 10 jaar of ouder van deze partners, een ouder van deze partners en hun eventuele nieuwe partners. Na toestemming van de privacycommissie werden de adressen van de partners op toevalsbasis uit het rijksregister geselecteerd. Deze partners zijn gehuwd tussen 1971 en 2008 en dat huwelijk is al dan niet ontbonden. Partners konden slechts één keer gescheiden zijn. De brutosteekproef van 8506 koppels bevatte een oververtegenwoordiging van 6004 gescheiden koppels. Van oktober 2009 tot december 2010 werden gegevens verzameld van 6470 (ex-)partners, 1257 niet-zelfstandig wonende kinderen, 320 zelfstandig wonende kinderen, 2157 ouders en 1837 nieuwe partners.

Voor onze analyses gebruiken we een deelsteekproef van deze SiV-dataset. Hoewel we voornamelijk focussen op kinderen van gescheiden ex-partners, analyseren we ter controle ook gegevens over kinderen van gehuwde partners. Onze deelsteekproef bestaat bijgevolg uit gegevens van niet-zelfstandig wonende kinderen tussen 10 en 18 jaar oud die nog persoonlijk contact hebben met beide ouders (*cf.* McLeod, Weisz & Wood 2007) en hun biologische of adoptieouders, zijnde de partner van een (ex-)koppel. Indien ouders meerdere kinderen hadden die 10 jaar of ouder waren, werd één van deze kinderen op toevalsbasis geselecteerd om deel te nemen. Vooraleer een kind werd bevraagd, moest minstens één van beide ouders hiervoor toestemming geven. Zowel van kinderen als van ouders werd een face-to-face interview afgenomen (Computer Assisted Personal Interview). Enkel gegevens van vaders en kinderen gebruiken in de analyses was niet mogelijk wegens een vertekende respons van vaders. Voorgaande analyses toonden immers aan dat vaders die deelnamen aan het SiV-onderzoek meer betrokken zijn bij hun kind dan vaders die niet deelnamen. Enkel kinderen opnemen waarvan de vaders hebben deelgenomen, zou als dusdanig leiden tot een vertekende deelsteekproef van kinderen met meer betrokken vaders. Bijgevolg gebruiken we gegevens van het kind en één ouder (moeder of vader). Bij kinderen waar de vader niet heeft deelgenomen, is deze ouder automatisch de moeder. Bij kinderen waar beide ouders hebben deelgenomen, werd op toevallige basis een ouder geselecteerd (om vertekende respons te vermijden) en kan deze ouder de moeder of de vader zijn. Indien enkel de vader heeft deelgenomen, werd automatisch de vader geselecteerd. Bij het controleren van de analyses voor welke ouder informatie verschaftte, vonden we geen significante verschillen in de resultaten. Kinderen gaven informatie over hun welbevinden en de opvoedingsstijl van beide ouders, de ouder verschaftte informatie over de verblijfsregeling en de achtergrondkenmerken van beide ouders en het kind. Het bevragen van kinderen over opvoedingsstijlen van ouders past in het recente idee om kinderen te beschouwen als actieve actoren (Ben-Arieh 2005). Dit werd ook gesuggereerd door Pasley en Braver (2004), die vaststelden dat vaders de steun en controle die ze geven aan het kind overschatten daar waar moeders de steun en controle die vaders geven aan het kind onderschatten. Ook McLeod, Weisz en Wood (2007) geven in hun meta-analyse aan dat er een gebrek is aan kwantitatief onderzoek bij kinderen over opvoeding. Informatie van kinderen zou wel eens de meest valide informatie kunnen zijn over opvoedingsstijlen van ouders, aangezien de beleving van controle subjectief is (Barber 1996; Aunola, Stattin, & Nurmi 2000). De uiteindelijke deelsteekproef bevat gegevens over 684 niet-zelfstandig wonende kinderen en hun ouders. Daarvan hebben 224 kinderen nog steeds gehuwde ouders en 460 kinderen gescheiden ouders.

2.2. Meetinstrumenten

Zelfwaardering van het kind: Dit werd gemeten met de “Rosenberg self-esteem scale” (Rosenberg 1965) die 10 items met vijf antwoordcategorieën (1 = hele-

maal niet akkoord tot 5 = helemaal akkoord) bevat. Deze schaal meet zelfwaardering, de affectieve component van het zelfconcept. Voorbeelditems zijn “Over het algemeen ben ik tevreden over mezelf” en “Ik ben in staat de meeste dingen even goed te doen als de meeste andere mensen”. Consistent met de procedure van Marsh (1996) werd een confirmatorische factoranalyse uitgevoerd waaruit 1 factor naar voren kwam. Factorladingen bevonden zich tussen 0.54 en 0.75 en de interne consistentie (Cronbach’s alpha) bedroeg 0.85. In de verdere analyses worden de factorscores gebruikt.

Levenstevredenheid: Kinderen gaven aan op een schaal van 0 (helemaal niet tevreden) tot en met 10 (helemaal tevreden) hoe tevreden of ontevreden ze waren met hun leven. Deze schaal wordt als 1 item indicator opgenomen.

Opvoedingsstijl van de ouder: Om opvoedingsstijlen aan vaders en moeders toe te kennen, worden latente klasse analyses uitgevoerd. Deze zijn gebaseerd op twee subschalen van de “Parenting Style Inventory II” van Darling en Toyokawa (1997). De eerste subschaal meet de steun die een kind krijgt van zijn vader of moeder aan de hand van vijf items met vijf antwoordcategorieën (1 = helemaal niet akkoord tot 5 = helemaal akkoord). Voorbeelditems zijn: “Ik kan op de hulp van mijn vader/moeder rekenen als ik een probleem heb” en “Mijn vader/moeder en ik doen leuke dingen samen”. De tweede subschaal meet de controle die de vader of moeder geeft aan zijn of haar kind. Consistent met voorgaand onderzoek (Ponnet *et al.* 2012) werden er drie items met dezelfde vijf antwoordcategorieën opgenomen. Voorbeelditems zijn: “Als ik me niet gedraag straft mijn vader/moeder mij” en “Mijn vader/moeder zegt mij hoe ik dingen beter kan doen”. Kinderen vulden beide subschalen twee keer in, één keer voor moeders en één keer voor vaders.

Verblijfsregeling: De bevraagde ouder vulde een dubbele verblijfskalender in. De ouder duidde voor een normale maand alle dagen en nachten aan dat het kind bij hem of haar is en ook alle dagen en nachten dat het kind bij de andere ouder is. Op basis van deze dubbele kalender, delen we de kinderen in types van verblijfsregeling (cfr. Melli 1999; Smyth & Moloney 2008). Een kind dat minimum 34% en maximum 67% van de nachten bij de ene ouder verbleef en de andere nachten bij de andere ouder, is een kind in co-ouderschap. Een kind dat meer dan 67% van de nachten bij de moeder verbleef en minder van 34% van de nachten bij de vader, is een kind met een residentiële moeder en een niet-residentiële vader. Een kind dat meer dan 67% van de nachten bij de vader verbleef en minder dan 34% van de nachten bij de moeder, is een kind met een residentiële vader en een niet-residentiële moeder. Een kind dat minder dan 34% van de nachten bij beide ouders verbleef, is een kind met twee niet-residentiële ouders. In onze analytische steekproef zitten 139 kinderen in co-ouderschap, 227 kinderen hebben een residentiële moeder en een niet-residentiële vader, 38 kinderen hebben een residentiële vader en een niet-residentiële moeder en 10 kinderen hebben twee niet-residentiële ouders.

Achtergrondkenmerken van zowel het kind als de ouders worden mee opgenomen als controlevariabelen in onze analyses. Als kindkenmerken nemen

Tabel 1. Beschrijvende statistieken van onafhankelijke, afhankelijke & achtergrondvariabelen naar gezinstype.

	Gehuwde vader N = 224	Vader in co-ouderschap N = 139	Niet-residentie- le vader N = 227	Residentie- le vader N = 38	
Gemiddelde (SD)					<i>Kruskal-Wallis test</i>
Leeftijd moeder	43.45 (3.83)	42.18 (4.08)	42.73 (4.35)	41.14 (4.53)	**
Leeftijd vader	44.22 (4.10)	43.70 (3.97)	45.13 (4.39)	44.06 (4.95)	**
Leeftijd kind	14.12 (2.58)	13.78 (2.51)	14.70 (2.40)	15.37 (2.52)	***
Duur sinds scheiding		6.65 (3.20)	8.63 (3.93)	6.08 (3.59)	***
Zelfwaardering	0.11 (0.87)	0.05 (1.04)	-0.10 (1.04)	-0.17 (1.12)	
Levenstevreden- heid	8.29 (1.25)	8.29 (1.54)	7.95 (1.65)	8.08 (1.65)	
Frequentie (in %)					<i>Chi-kwadraat test</i>
Gender kind					
	Jongens	53.96	49.34	50.00	
	Meisjes	46.04	50.66	50.00	
Opleiding moeder					
	Lager secundair of lager	9.35	16.14	40.54	***
	Hoger secundair	41.73	43.95	43.24	
	Hoger onderwijs	48.92	39.91	16.22	
Opleiding vader					
	Lager secundair of lager	10.79	28.64	34.21	***

		Gehuwde vader N = 224	Vader in co-ouderschap N = 139	Niet-residentie- le vader N = 227	Residentie- le vader N = 38
	Hoger secundair	43.50	43.88	46.82	52.63
	Hoger onderwijs	44.84	45.32	24.55	13.16
Nieuwe partner moeder	Geen samenwoonpartner		48.80	51.96	31.25
	Wel samenwoonpartner		51.20	48.04	68.75
Nieuwe partner vader	Geen samenwoonpartner		50.82	30.77	56.25 ***
	Wel samenwoonpartner		49.18	69.23	43.75
Opvoedingsstijl moeder	Niet-betrokken	4.91	7.91	8.81	33.33 ***
	Permissief	17.41	15.83	14.54	6.06
	Autoritair	41.52	39.57	44.49	39.39
	Autoritatief	36.16	36.69	32.16	21.21
Opvoedingsstijl vader	Niet-betrokken	7.59	9.42	21.15	0.00 ***
	Permissief	22.32	24.64	33.92	21.05
	Autoritair	39.73	28.99	22.03	36.84
	Autoritatief	30.36	36.96	22.91	42.11

*** $p < 0.001$ ** $p < 0.01$ * $p < 0.05$.

Doen gescheiden vaders er toe? De impact van opvoedingsstijlen van gescheiden vaders op het welbevinden van het kind

we gender (49.3% jongens en 50.7% meisjes) en leeftijd ($M = 14.38$ en $SD = 2.52$) op. Als ouderkenmerken nemen we leeftijd van de moeder ($M = 42.73$ en $SD = 4.18$), leeftijd van de vader ($M = 44.36$ en $SD = 4.28$), opleidingsniveau van de moeder (13.3% lager secundair of lager, 42.9% hoger secundair en 43.8% hoger onderwijs), opleidingsniveau van de vader (19.6% lager secundair of lager, 45.6% hoger secundair en 34.8% hoger onderwijs), aanwezigheid van een nieuwe partner in het huishouden van de moeder (49.9% woont samen met een nieuwe partner en 50.1% woont niet samen met een nieuwe partner) en aanwezigheid van een nieuwe partner in het huishouden van de vader (60.1% woont samen met een nieuwe partner en 39.9% woont niet samen met een nieuwe partner) op. Als gezinskenmerk wordt duur sinds echtscheiding ($M = 7.77$ en $SD = 3.80$) opgenomen, gedefinieerd als de tijd in jaren die verstreek sinds de ouders definitief apart zijn gaan wonen. De beschrijvende kenmerken van de achtergrondkenmerken, onafhankelijke en afhankelijke variabelen worden weergegeven in Tabel 1.

2.3. Analysestrategie

Om onze eerste hypothese te testen, wijzen we eerst een opvoedingsstijl toe aan vaders en moeders aan de hand van een latente klasse analyse. Dat is een datareductietechniek vergelijkbaar met confirmatorische factor-analyse maar voor categoriale variabelen. Op basis van antwoorden op verschillende items van een schaal, wordt aan iedere respondent een kans toegekend om tot een bepaalde categorie of klasse te behoren van één achterliggende latente variabele. Op basis van deze latente klasse analyse bekomen we dan de verschillende opvoedingsstijlen van vaders en moeders. Daarna vergelijken we de opvoedingsstijlen van de verschillende types gescheiden vaders (residentiële vaders, vaders in co-ouderschap en niet-residentiële vaders) met behulp van chi-kwadraat toetsen.

De tweede hypothese wordt getest aan de hand van een meervoudige OLS-regressieanalyse. Eerst werden regressiemodellen geschat met enkel de opvoedingsstijl van de vader als onafhankelijke variabele en de zelfwaardering of de levenstevredenheid van het kind als afhankelijke variabelen. Daarna werden de totale regressiemodellen geschat waarbij we ook de opvoedingsstijl van de moeder en de achtergrondkenmerken opnamen. Enkel deze laatste worden gerapporteerd aangezien de resultaten voor de opvoedingsstijl niet verschilden. We voeren deze regressie-analyse uit voor de volledige groep van gescheiden vaders, gegeven dat we willen nagaan of de opvoedingsstijl van deze vaders is geassocieerd met de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind.

Om de derde hypothese te testen wordt een interactie-effect tussen de verblijfsregeling en de opvoedingsstijl van de vader getest. Daarnaast worden de regressiemodellen uitgesplitst voor vaders in co-ouderschap en niet-residentiële

vaders. De residentiële vaders worden bij deze laatste hypothese niet multivariaat bestudeerd wegens te lage aantallen ($n = 38$) en nulcellen bij niet-betrokken vaders. Ook kinderen met twee niet-residentiële ouders ($n = 10$) of kinderen waarvan informatie over de verblijfsregeling ($n = 14$) ontbreekt, worden niet mee opgenomen. Voorafgaand werden alle assumpties van het regressiemodel getest (homoscedasticiteit, multicollineariteit, ...). De regressiemodellen voldeden aan deze assumpties.

3. Resultaten

3.1. De opvoedingsstijlen van vaders en moeders

Op basis van de latente klasse analyse werden de opvoedingsstijlen van vaders en moeders toegekend. Deze latente klasse analyse gebeurde voor gehuwde en gescheiden ouders samen, aangezien er metrische invariantie vastgesteld kan worden tussen beide groepen voor zowel de subschaal steun ($\Delta\chi^2 = 8.16$, $\Delta df = 8$, $p = 0.42$) als de subschaal controle ($\Delta\chi^2 = 6.02$, $\Delta df = 4$, $p = 0.20$). Om de uitkomsten van de verschillende latente klasse analyses te evalueren maken we gebruik van het Bayesiaans informatiecriterium (BIC). De BIC's voor de modellen met verschillende klassen worden weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2. “Goodness of fit” statistieken van de latent klasse modellen¹

model	#latente klassen	Vader			Moeder		
		G ²	df	BIC	G ²	df	BIC
1	1	6175.42	390592	6384.27	4645.45	390592	4854.11
2	2	5455.39	390559	5879.62	3697.29	390559	4121.13
3	3	4941.33	390526	5580.92	3352.47	390526	3991.49
4	4	4676.85	390493	5531.82	3156.36	390493	4010.57
5	5	4509.68	390460	5580.03	3022.36	390460	4091.74
6	6	4357.49	390427	5643.21	2896.47	390427	4181.03

Op basis daarvan kunnen we besluiten dat een vier klassen model het best passende model bij onze data is wat betreft de opvoedingsstijl van de vader, aangezien de BIC daar de kleinste waarde heeft. Deze vier klassen staan voor vier verschillende opvoedingsstijlen van de vader. Om aan iedere klasse een opvoedingsstijl toe te kennen uit het theoretisch model van Baumrind (1991), kijken we naar de conditionele kansen in Tabel 3. In de eerste rij vinden we de proportie van ieder van de vier klassen. De andere rijen geven de kans weer dat het kind op een bepaald item akkoord of helemaal akkoord antwoordt wanneer het in een

Tabel 3. Geschatte, relatieve omvang van de latente klassen en de conditionele kansen van de items van de PSI-II.

	Vader				Moeder			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Proportie	0.296	0.297	0.279	0.128	0.334	0.408	0.161	0.097
Subschaal steun								
* Mijn vader/moeder vindt het niet leuk dat ik mijn problemen aan hem/haar vertel: (helemaal) akkoord	0.794	0.806	0.750	0.340	0.975	0.924	0.944	0.618
* Mijn vader/moeder geeft me bijna nooit een compliment wanneer ik iets goed doe: (helemaal) akkoord	0.828	0.830	0.724	0.258	0.985	0.903	0.906	0.432
Ik kan op de hulp van mijn vader/moeder rekenen als ik een probleem heb: (helemaal) akkoord	0.989	0.929	0.800	0.252	0.995	0.996	1.000	0.474
Mijn vader/moeder neemt zijn/haar tijd om met mij te praten: (helemaal) akkoord	0.946	0.743	0.591	0.013	0.985	0.909	0.946	0.088
Mijn vader/moeder en ik doen leuke dingen samen: (helemaal) akkoord	0.948	0.832	0.663	0.141	0.931	0.730	0.730	0.190
Subschaal controle								
* Bij mijn vader/moeder kom ik er gemakkelijk van af als ik iets doe wat niet mag: (helemaal) akkoord	0.495	0.788	0.456	0.526	0.676	0.478	0.180	0.580
Als ik me niet gedraag straf mijn vader/moeder mij: (helemaal) akkoord	0.546	0.837	0.104	0.369	0.601	0.442	0.092	0.431
* Wanneer ik iets verkeerd doe, straft mijn vader/moeder mij niet: (helemaal) akkoord	0.508	0.993	0.138	0.670	0.812	0.573	0.132	0.594

* Gespiegelde items

bepaalde klasse valt. Voor de items van de subschaal steun, blijkt dat kinderen in klasse 4 vinden dat zij minder steun krijgen van hun vader dan de kinderen in de andere klassen. Voor de items van de subschaal controle van de vader, blijkt dat kinderen in klasse 3 en klasse 4 hun vader minder controlerend vinden dan kinderen in de andere twee klassen, zeker als het gaat om het item “Als ik me niet gedraag, straft mijn vader mij” (0.55 en 0.84 versus 0.10 en 0.37), het best ladende item op de factor controle. Vaders in klasse 2 vertonen ook een zeer hoge mate van controle, waardoor ze zich onderscheiden van vaders in klasse 1. Vertrekkend vanuit deze conditionele kansen, benoemen we de vier klassen als autoritatieve (klasse 1), autoritaire (klasse 2), permissieve (klasse 3) en niet-betrokken (klasse 4) vaders.

Ook voor de opvoedingsstijl van de moeders besluiten we op basis van het BIC, eveneens weergegeven in Tabel 2, dat een vier klassen model het model is dat het best aansluit bij de data wanneer het gaat op de opvoedingsstijl van de moeder. Op basis van de conditionele kansen in Tabel 3 kennen we aan iedere klasse een opvoedingsstijl toe uit het theoretisch model van Baumrind (1991). Uit Tabel 3 blijkt dat kinderen in klasse 4 minder steun van de moeder rapporteren dan kinderen in andere klassen. Kinderen in klasse 3 hebben de minst controlerende moeders, waar kinderen in klasse 2 en 4 meer controlerende moeders hebben. Kinderen in klasse 1 hebben de meest controlerende moeders. Bijgevolg benoemen we moeders uit klasse 1 als autoritatieve moeders, moeders uit klasse 2 als autoritaire moeders, moeders uit klasse 3 als permissieve moeders en moeders uit klasse 4 als niet-betrokken moeders. Bij autoritaire moeders moeten we opnieuw in het achterhoofd houden dat deze moeders ook nog steun geven, net zoals de autoritatieve vaders.

Op basis van de latente klasse analyse zien we in Tabel 4 dat van de gescheiden vaders 29.7% een autoritatieve opvoedingsstijl, 26.2% een autoritaire opvoedingsstijl, 28.7% een permissieve opvoedingsstijl en 15.4% een niet-betrokken opvoedingsstijl heeft. Gehuwde vaders hebben daarentegen vaker een autoritatieve opvoedingsstijl (39.73%) en minder vaak een niet-betrokken opvoedingsstijl (7.59%). Als we de opvoedingsstijlen van gescheiden vaders in verschillende verblijfsregelingen vergelijken (hypothese 1), blijkt dat de opvoedingsstijl van niet-residentiële vaders verschilt van deze van residentiële vaders of vaders in co-ouderschap. Zo zijn niet-residentiële vaders significant vaker permissief en niet-betrokken, waar residentiële vaders en vaders in co-ouderschap vaker autoritatief en autoritair zijn. Tussen vaders in co-ouderschap en residentiële vaders vinden we geen significante verschillen.

Tabel 4. Opvoedingsstijlen van vaders naar verblijfsregeling in %.

	Autoritatief	Autoritair	Permissief	Niet-betrokken	N
Gehuwde vaders	30.36	39.73	22.32	7.59	224
Gescheiden vaders	29.66	26.21	28.74	15.40	435
Chi-kwadraat test:	$\chi^2(3) = 18.18$	$p = 0.0004$			
Residentiële vaders	42.11	36.84	21.05	0.00	38
Vaders in co-ouderschap	36.96	28.99	24.64	9.42	138
Chi-kwadraat test:	$\chi^2(3) = 4.55$	$p = 0.2081$			
Residentiële vaders	42.11	36.84	21.05	0.00	38
Niet-residentiële vaders	22.91	22.03	33.92	21.15	227
Chi-kwadraat test:	$\chi^2(3) = 17.35$	$p = 0.0006$			
Vaders in co-ouderschap	36.96	28.99	24.64	9.42	138
Niet-residentiële vaders	22.91	22.03	33.92	21.15	227
Chi-kwadraat test:	$\chi^2(3) = 17.18$	$p = 0.0006$			

3.2. De relatie tussen de opvoedingsstijl van gescheiden vaders en het welbevinden van kinderen

Om onze tweede hypothese te testen, waarbij we nagaan of de opvoedingsstijl van gescheiden vaders geassocieerd is met het welbevinden van kinderen, werd een regressie-analyse uitgevoerd waarvan de resultaten in Tabel 5 staan. Wat betreft zelfwaardering, blijkt uit model 1a dat het hebben van een gescheiden vader met een autoritatieve opvoedingsstijl gepaard gaat met een significant hogere zelfwaardering van het kind, zelfs onder controle van de opvoedingsstijl van de moeder. We kunnen dus stellen dat kinderen met autoritatieve, gescheiden vaders een hogere zelfwaardering hebben en dat een autoritatieve opvoedingsstijl voor gescheiden vaders de meest effectieve opvoedingsstijl is wat betreft zelfwaardering.

Als we de associatie van de opvoedingsstijl bij de gescheiden vader en de levenstevredenheid van het kind nagaan, zien we een soortgelijk verhaal. De resultaten uit model 1b tonen aan dat alle vaderlijke opvoedingsstijlen effectiever zijn voor de levenstevredenheid van het kind dan de niet-betrokken opvoedingsstijl, zelfs onder controle van de opvoedingsstijl van gescheiden moeders. Voor de levenstevredenheid van kinderen met een gescheiden vader is het van belang dat deze vader betrokken blijft bij de opvoeding van het kind na de echtscheiding. Uit de gestandaardiseerde coëfficiënten van de opvoedingsstijl van de vader blijkt ook hier dat een autoritatieve opvoedingsstijl, net als een autoritaire opvoedingsstijl, de meest effectieve opvoedingsstijl is. De controlemodellen voor gehuwde vaders geven aan dat de opvoedingsstijl van gehuwde vaders geen significant verschil maakt voor de zelfwaardering noch voor de levenstevredenheid van het kind.

Zowel voor de zelfwaardering als voor de levenstevredenheid van kinderen met gescheiden vaders verklaart de opvoedingsstijl van de vader 5%. Dit is de verklaarde variantie van de modellen waarbij enkel de opvoedingsstijl van de vader werd opgenomen, zonder de controlevariabelen of de opvoedingsstijl van de moeder. De totale verklaarde variantie van de modellen voor zelfwaardering en levenstevredenheid van kinderen met gescheiden vaders bedraagt respectievelijk 16 % en 18%.

3.3. De verblijfsregeling als moderator bij de relatie tussen de opvoedingsstijl van gescheiden vaders en het welbevinden van kinderen

De positieve relatie tussen de autoritatieve, permissieve en autoritaire opvoedingsstijlen die gescheiden vaders hanteren en het welbevinden van het kind, kan mogelijks verschillen naar de verblijfsregeling (hypothese 3). Tabel 6 geeft de unieke impact weer van de opvoedingsstijlen die gescheiden vaders hanteren op de zelfwaardering en de levenstevredenheid van kinderen in co-ouderschap

Tabel 5. Algemene invloed van vaderlijke opvoedingsstijlen op de zelfwaardering en levenstevredenheid van het kind.

	Model 1a: Zelfwaardering						Model 1b: Levenstevredenheid										
	Gehuwde vaders			Gescheiden vaders			Gehuwde vaders			Gescheiden vaders							
	b	sd	β	b	sd	β	b	sd	β	b	sd	β					
Intercept	-2.22	0.77		**	-0.27	0.69				9.11	1.08		***	7.91	1.07		***
Achtergrondkenmerken																	
Leeftijd moeder	0.06	0.03	0.24	*	-0.03	0.02				-0.07	0.04	-0.10					
Leeftijd vader	-0.02	0.03	-0.08		0.01	0.02	0.06			0.04	0.04	0.13					
Nieuwe partner moeder (ref.: geen)					-0.31	0.11	-0.16	**									
Nieuwe partner vader (ref.: geen)					-0.13	0.11	-0.06										**
Opleidingsniveau moeder (ref.: lager secundair of lager)																	
Hoger secundair	-0.22	0.22	-0.12		0.15	0.16	0.07			-0.60	0.31	-0.23			0.01	0.25	0.00
Hoger onderwijs	-0.41	0.23	-0.23		0.33	0.18	0.16			-0.66	0.32	-0.26	*		0.17	0.28	0.05
Opleidingsniveau vader (ref.: lager secundair of lager)																	
Hoger secundair	0.64	0.19	0.36	***	-0.01	0.14	-0.01			0.45	0.27	0.18			0.01	0.22	0.00
Hoger onderwijs	0.62	0.20	0.35	**	0.16	0.17	0.07			0.54	0.28	0.22			-0.08	0.26	-0.02

	Model 1a: Zelfwaardering						Model 1b: Levenstevredenheid								
	Gehuwde vaders			Gescheiden vaders			Gehuwde vaders			Gescheiden vaders					
	b	sd	β	b	sd	β	b	sd	β	b	sd	β			
Leeftijd kind	-0.03	0.02	-0.10	0.02	0.03	0.04	-0.08	0.04	-0.16	*	0.04	-0.05	0.04	-0.85	
Gender kind (ref.: jongens)	-0.36	0.12	-0.20	**	-0.44	0.11	-0.22	***	0.10	0.16	0.04	-0.65	0.17	-0.20	***
Duur sinds scheiding				0.02	0.01	0.08						0.01	0.02	0.04	
Opvoedingsstijlen (ref.: niet-betrokken)															
Permissieve moeder	0.72	0.32	0.31	*	0.41	0.22	0.14	0.95	0.44	0.29	*	1.36	0.34	0.30	***
Autoritaire moeder	0.58	0.31	0.33		0.01	0.18	0.00	1.15	0.43	0.45	**	1.40	0.28	0.43	***
Autoritatieve moeder	0.98	0.30	0.54	**	0.47	0.19	0.22	*	1.79	0.42	0.69	1.73	0.29	0.51	***
Permissieve vader	0.31	0.26	0.15		0.24	0.18	0.11	0.63	0.37	0.21		0.85	0.27	0.24	**
Autoritaire vader	0.30	0.24	0.17		0.23	0.18	0.10	0.29	0.34	0.11		1.14	0.28	0.32	***
Autoritatieve vader	0.46	0.25	0.24		0.61	0.18	0.28	***	0.46	0.35	0.17	1.08	0.27	0.31	***
adjusted R ²	0.18			0.16				0.19				0.18			
N =	217			309				220				316			

*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$ * $p < 0,05$.

Doen gescheiden vaders er toe? De impact van opvoedingsstijlen van gescheiden vaders op het welbevinden van het kind

en kinderen met niet-residentiële vaders. Wegens te lage aantallen ($n = 38$) konden we kinderen met residentiële vaders niet bestuderen in dit laatste deel.

Voor vaders in co-ouderschap zien we in model 2a geen enkel significante verschil naar vaderlijke opvoedingsstijl voor de zelfwaardering van het kind. Voor niet-residentiële vaders daarentegen vinden we dat kinderen met een autoritatieve vader een significant hogere zelfwaardering hebben, zelfs onder controle van de opvoedingsstijl van de moeder. Uit de modellen voor levenstevredenheid (model 2b) blijkt dat het hebben van een vader in co-ouderschap die permissief, autoritair of autoritatief is, gepaard gaat met een significant hogere levenstevredenheid van het kind. Ook de levenstevredenheid van kinderen met een niet-residentiële vader heeft er baat bij als deze vader een permissieve, autoritaire of autoritatieve opvoedingsstijl hanteert. Ook hier is het opmerkelijk dat iedere opvoedingsstijl die gescheiden vaders hanteren effectiever is voor de levenstevredenheid van het kind dan de niet-betrokken opvoedingsstijl. Het hebben van een betrokken vader maakt bijgevolg een wezenlijk verschil uit voor de levenstevredenheid van kinderen met gescheiden vaders in beide verblijfsregelingen.

Wat de verklaarde variantie betreft, merken we dat enkel de vaderlijke opvoedingsstijl 4% van de variatie in zelfwaardering en 7% van de variatie in levenstevredenheid verklaart voor kinderen met een vader in co-ouderschap. Voor kinderen met een niet-residentiële vader verklaart enkel de vaderlijke opvoedingsstijl voor beide indicatoren 3%. Dit is de verklaarde variantie van de modellen waarbij alleen de opvoedingsstijl van de vader werd opgenomen, zonder de controlevariabelen of de opvoedingsstijl van de moeder. De verklaarde variantie van de volledige modellen bedraagt respectievelijk 8% en 29% voor de modellen van vaders in co-ouderschap en 20% en 16% voor de modellen van niet-residentiële vaders.

Om deze verschillen formeel te testen, nemen we ook interactie-effecten op tussen de opvoedingsstijl van de vader en de verblijfsregeling (co-ouderschap of een niet-residentiële vader). De overige variabelen uit de regressiemodellen voor zelfwaardering en levenstevredenheid blijven behouden. T-testen geven echter aan dat dit interactie-effect noch voor de zelfwaardering noch voor de levenstevredenheid van kinderen significant is. Ook zorgt de toevoeging van een interactie-effect in beide modellen niet voor een significante verbetering van het model (getest m.b.v. een F-change toets). Dit wijst erop dat de impact van de vaderlijke opvoedingsstijl op de zelfwaardering en de levenstevredenheid van kinderen niet significant verschilt naar gelang de verblijfsregeling. Dit strookt niet met hypothese 3.

Tabel 6. Regressiemodellen voor de opvoedingsstijl van gescheiden vaders in verschillende verblijfsregelingen.

	Model 2a: Zelfwaardering						Model 2b: Levenstevredenheid					
	Vaders in co-ouderschap			Niet-residentieële vaders			Vaders in co-ouderschap			Niet-residentieële vaders		
	b	sd	β	b	sd	β	b	sd	β	b	sd	β
Intercept	-2.04	1.38		-0.26	0.92		8.83	1.72		5.61	1.55	
Achtergrondkenmerken												
Leeftijd moeder	0.00	0.04	0.02	-0.02	0.03	-0.10	-0.05	0.05	-0.15	0.03	0.05	0.07
Leeftijd vader	0.03	0.04	0.14	0.01	0.02	0.05	0.06	0.05	0.16	-0.01	0.04	-0.03
Nieuwe partner moeder (ref.: geen)	-0.14	0.22	-0.07	-0.41	0.16	-0.20	0.33	0.29	0.11	-0.09	0.27	-0.03
Nieuwe partner vader (ref.: geen)	-0.16	0.21	-0.08	-0.13	0.16	-0.06	-0.71	0.27	-0.24	-0.39	0.27	-0.11
Opleidingsniveau moeder (ref.: lager secundair of lager)												
Hoger secundair	0.40	0.39	0.20	-0.04	0.22	-0.02	-0.10	0.50	-0.03	0.06	0.37	0.02
Hoger onderwijs	0.56	0.39	0.28	0.20	0.25	0.10	-0.01	0.50	-0.00	0.17	0.43	0.05
Opleidingsniveau vader (ref.: lager secundair of lager)												
Hoger secundair	-0.09	0.35	-0.05	-0.10	0.19	-0.05	-0.48	0.45	-0.16	0.07	0.32	0.02
Hoger onderwijs	0.12	0.35	0.06	0.15	0.25	0.06	-0.48	0.46	-0.16	-0.04	0.41	-0.01
Leeftijd kind	-0.04	0.06	-0.10	0.03	0.04	0.07	-0.15	0.07	-0.26	-0.04	0.07	-0.06

Doen gescheiden vaders er toe? De impact van opvoedingsstijlen van gescheiden vaders op het welbevinden van het kind

	Model 2a: Zelfwaardering						Model 2b: Levenstevredenheid								
	Vaders in co-ouderschap			Niet-residentieële vaders			Vaders in co-ouderschap			Niet-residentieële vaders					
	b	sd	β	b	sd	β	b	sd	β	b	sd	β			
Gender kind (ref.: jongens)	-0.30	0.21	-0.15	-0.59	0.15	-0.29	***	-0.55	0.27	-0.19	*	-0.77	0.25	-0.23	**
Duur sinds scheiding	-0.00	0.03	-0.01	0.03	0.02	0.12		-0.07	0.04	-0.16		0.06	0.03	0.15	
Opvoedingsstijlen (ref.: niet-betrokken)															
Permissieve moeder	0.58	0.43	0.20	0.64	0.34	0.22		2.01	0.54	0.50	***	1.45	0.58	0.30	*
Autoritaire moeder	0.33	0.38	0.16	-0.06	0.30	-0.03		1.67	0.50	0.53	**	1.71	0.51	0.51	**
Autoritatieve moeder	0.57	0.38	0.28	0.59	0.32	0.28		1.83	0.49	0.61	***	2.25	0.53	0.64	***
Permissieve vader	0.22	0.42	0.10	0.40	0.21	0.19		1.47	0.52	0.43	**	0.85	0.36	0.24	*
Autoritaire vader	0.26	0.41	0.12	0.26	0.22	0.11		1.31	0.51	0.40	*	0.99	0.38	0.25	*
Autoritatieve vader	0.67	0.40	0.33	0.70	0.22	0.30	**	1.31	0.50	0.43	**	0.89	0.38	0.23	*
adjusted R ²	0.08			0.20				0.29				0.16			
N =	103			163				106				166			

***p < 0,001 **p < 0,01 *p < 0,05.

4. Besluit

Gegeven de hoge echtscheidingscijfers in Vlaanderen, is het aantal kinderen met gescheiden ouders aanzienlijk (Corijn 2006; Corijn & Lodewijckx 2009). Bijgevolg is het van belang om niet alleen de opvoedingsstijlen van gehuwde ouders te bestuderen maar ook die van gescheiden ouders en de relatie daarvan met het welbevinden van het kind. Onderzoek hiernaar beperkt zich vaak tot de opvoedingsstijl van de moeder, de economische rol van de vader of de opvoedingsstijl van niet-residentiële vaders (zie bijvoorbeeld Wood, Repetti & Roesch 2004; Flouri 2006; Benson, Buehler & Gerard 2008; Amato, Meyers & Emery 2009). Dit onderzoek draagt bij aan voorgaande onderzoeken omdat het focust op de opvoedingsstijl van verschillende types van gescheiden vaders als mogelijke, positieve factor voor het welbevinden van het kind, onder controle van de opvoedingsstijl van de moeder.

Een eerste doel van dit onderzoek was om de opvoedingsstijlen van gescheiden vaders in verschillende verblijfsregelingen na te gaan. Uit voorafgaande latente klasse analyses bleek dat de data het theoretisch model van Baumrind (1991) ondersteunden. We vonden de vier verschillende opvoedingsstijlen terug. Onze resultaten waren deels in lijn met hypothese 1. Niet-residentiële vaders bleken vaker niet-betrokken of permissief te zijn en minder vaak autoritatief dan vaders in co-ouderschap of residentiële vaders. Tussen residentiële vaders en vaders in co-ouderschap vonden we echter geen significant verschil. Onze resultaten ondersteunen de tijdshypothese uit de “parental resource theory” (Thomson, Hanson & McLanahan 1994), aangezien niet-residentiële vaders die minder tijd doorbrengen met hun kind een minder effectieve opvoedingsstijl hebben. Een mogelijke verklaring hiervoor is het feit dat niet-residentiële vaders na de echtscheiding het verlies aan contact met hun kind als extra stresserend ervaren (Jacobs 1983), waardoor de opvoedingsstijl van niet-residentiële vaders minder effectief is dan deze van vaders in co-ouderschap of residentiële vaders. Daarnaast is het mogelijk dat niet-residentiële vaders het verlies van contact met hun kind trachten te compenseren met een permissieve opvoedingsstijl waarbij ze hun kind wel steun geven maar geen controlerende rol opnemen (Stewart 1999). Residentiële vaders en vaders in co-ouderschap hebben minstens evenveel contact met hun kind als moeders, waardoor zij minder verdriet zullen ervaren over het verlies van contact met het kind en misschien ook minder willen compenseren voor dit verlies. Extra analyses toonden ook aan dat de opvoedingsstijl van vaders en moeders in co-ouderschap vaker identiek is dan de opvoedingsstijlen van vaders en moeders in een andere verblijfsregeling. Gegeven dat gescheiden moeders ook vaker autoritatief bleken te zijn dan gescheiden vaders, hebben vaders in co-ouderschap misschien ook een grotere kans om eveneens autoritatief te zijn. Verder onderzoek zou zich misschien kunnen toespitsen op de verschillen in opvoedend handelen van gescheiden vaders in verschillende verblijfsregelingen en op de relatie met de opvoedingsstijlen van de moeder, aangezien dit soort onderzoek dieper kan ingaan op eventuele compensatiemechanismen van gescheiden vaders en een eventuele “gezinsopvoedingsstijl”.

Een tweede doel van dit onderzoek was nagaan of de opvoedingsstijlen van gescheiden vaders, net als deze van gehuwde vaders, een bijdrage leveren aan het welbevinden van het kind. Uit de resultaten bleek dat de zelfwaardering van kinderen van gescheiden vaders vooral baat heeft bij een autoritatieve vader, daar waar het voor de levenstevredenheid van kinderen van gescheiden vaders vooral van belang is dat de vader betrokken blijft bij de opvoeding en er geen niet-betrokken opvoedingsstijl op nahoudt. Deze vaderlijke opvoedingsstijlen verklaarden op zich 5% van de variantie in zowel zelfwaardering als levenstevredenheid van het kind. We zouden wellicht meer verklaarde variantie bekomen indien we andere variabelen mee opnemen waarvan we uit voorgaand onderzoek weten dat deze het welbevinden van het kind kunnen verklaren, zoals ouderlijk conflict of de economische leefsituatie van de kinderen (Amato 2000; Spruijt & Kormos 2011). Dit ligt echter buiten de focus van dit onderzoek gegeven dat het doel was om na te gaan of de variatie in welbevinden van kinderen van gescheiden ouders verklaard kan worden door vaderlijke opvoedingsstijlen, eerder dan om na te gaan welke variabelen een rol spelen voor het welbevinden van kinderen. Onze resultaten zijn in lijn met de vooropgestelde hypothesen en ondersteunen zowel het familiesysteem perspectief (Minuchin 1974; Cox & Paley 1997), aangezien de gescheiden vader het kind beïnvloedt, als de theorie van sociaal kapitaal (Coleman 1988), aangezien gescheiden vaders met een effectieve opvoedingsstijl de meest positieve invloed hebben op de zelfwaardering en de levenstevredenheid van het kind. Zij geven via deze effectieve opvoeding de eigen sociale vaardigheden en sociale definities door aan het kind, wat het welbevinden van het kind positief beïnvloedt. Daarnaast wijzen deze resultaten erop dat gescheiden vaders ook kunnen bijdragen aan het welbevinden van hun kind via andere wegen dan het betalen van alimentatie. Dit is in lijn met een recente stroming van onderzoek dat de nadruk legt op vaderlijke betrokkenheid (zie bijvoorbeeld King & Sobolewski 2006; Booth *et al.* 2010) en past binnen het idee dat vaderlijke opvoedingsstijlen misschien ook kunnen beschermen tegen eventuele negatieve gevolgen van een ouderlijke echtscheiding voor het welbevinden van het kind (Amato 2000). Uit de controlemodellen voor gehuwde vaders kwam naar voren dat de opvoedingsstijl van de vader geen verschil maakt voor zowel de zelfwaardering als de levenstevredenheid van het kind. De opvoedingsstijl van de moeder maakt daarentegen wel een verschil. Het is mogelijk dat, wanneer beide ouders samen aanwezig zijn voor het kind, de opvoedingsstijl van de moeder belangrijker is voor het welbevinden van het kind dan de opvoedingsstijl van de vader. Uit onderzoek van Simons en Conger (2007) weten we dat een autoritatieve moeder kan compenseren voor een niet-betrokken vader wat betreft het welbevinden van het kind, terwijl dat omgekeerd niet zo is. Dit wijst erop dat, wanneer beide ouders aanwezig zijn, de opvoedingsstijl van de moeder meer meetelt voor het welbevinden van het kind.

Een derde en laatste doel van dit onderzoek was nagaan of de capaciteit van gescheiden vaders om bij te dragen aan het welbevinden van het kind, verschilt naar gelang de verblijfsregeling. Onze resultaten met betrekking tot levenstevre-

denheid zijn niet in lijn met de vooropgestelde hypothese en geven aan dat er geen verschil blijkt te zijn in de relatie van de vaderlijke opvoedingsstijl en de levenstevredenheid van het kind naar verblijfsregeling, aangezien we geen significant interactie-effect vonden tussen verblijfsregeling en opvoedingsstijl. Ook uit de aparte modellen bleek dat zowel vaders in co-ouderschap als niet-residentiële vaders best betrokken blijven bij de opvoeding van het kind om de levenstevredenheid van dat kind positief te beïnvloeden. Voor de zelfwaardering van het kind vonden we eveneens geen significant interactie-effect maar uit de aparte regressiemodellen bleek wel dat enkel de autoritatieve opvoedingsstijl van niet-residentiële vaders een positieve invloed heeft. Dit is een onverwacht resultaat, aangezien we op basis van bevindingen in vorige onderzoeken (Amato 2000; Milevsky *et al.* 2007; Campana *et al.* 2008) verwachten dat het hebben van een autoritatieve vader de zelfwaardering van alle kinderen van gescheiden ouders ten goede komt en dat dit zelfs sterker is voor kinderen in co-ouderschap. Dit kan enerzijds te wijten zijn aan het kleine aantal vaders in co-ouderschap. Anderzijds kunnen we op inhoudelijk vlak veronderstellen dat dit resultaat te verklaren is door de specifieke aard van zelfwaardering als positieve indicator voor welbevinden, aangezien dezelfde regressieanalyse met de indicator levenstevredenheid andere resultaten oplevert. Er zijn immers indicaties in de literatuur dat kinderen hun zelfwaardering eerder ontleen aan de niet-residentiële ouder dan aan de residentiële ouder (Van Gils 1995; Van Den Bergh 1996; Van Peer 2005). Kinderen staan mogelijks kritisch tegenover de afwezigheid van een ouder; een afwezige ouder impliceert voor hen een eventueel gevoel van minder aanvaard worden, aangezien deze ouder misschien niet meer wenst deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten van het gezin (Van Gils 1995; Van Den Bergh 1996). Eerder onderzoek wees ook al uit dat kinderen zich minder aanvaard voelen door de niet-residentiële vader (Van Peer 2005). Dit kan resulteren in een lagere zelfwaardering. Als deze niet-residentiële vader echter via een andere weg dan de weg van contact toont dat het kind belangrijk is voor hem, bijvoorbeeld via een autoritatieve opvoedingsstijl, dan kan dit de zelfwaardering van het kind ten goede komen. In volgend onderzoek naar opvoedingsstijlen van gescheiden vaders en hun impact op de zelfwaardering van het kind, zou het interessant zijn om na te gaan of een effectieve opvoedingsstijl van de gescheiden, niet-residentiële vader de zelfwaardering van het kind niet alleen beschermt tegen de stress van de echtscheiding maar ook tegen het gevoel minder aanvaard te worden door de niet-residentiële vader.

Hoewel deze studie verschillende tekortkomingen van voorgaand onderzoek achter zich laat, kent ze ook enkele beperkingen. Ten eerste maakt deze studie geen gebruik van longitudinale data maar van cross-sectionele data. Daardoor is de focus beperkt tot een tijdelijke weergave van de opvoedingsstijlen van gescheiden vaders en de relatie met het welbevinden van het kind. Het is niet mogelijk om een stap verder te zetten en te onderzoeken of een echtscheiding zorgt voor een verandering in de opvoedingsstijl van ouders en de impact daarvan op het welbevinden van het kind, dan wel of er een selectie-effect speelt (Amato 2000).

Vaders die gescheiden zijn kunnen immers al voor de echtscheiding een minder effectieve opvoedingsstijl hebben en deze na de echtscheiding gewoon verder aanhouden. Ook kan het zijn dat vaders met een minder effectieve opvoeding voor de echtscheiding ook al minder impact hadden op het welbevinden van het kind en dit effect ook na de echtscheiding blijft bestaan. Dit valt echter niet te bestuderen met cross-sectionele data. Bijgevolg kunnen we geen uitspraken doen over eventuele veranderingen in opvoedingsstijlen van gescheiden vaders en een eventuele mediërende rol van deze opvoedingsstijlen tussen een ouderlijke echtscheiding en het welbevinden van het kind. Voorgaand onderzoek wijst echter uit dat er niet alleen een selectie-effect speelt. Zo vinden we in een longitudinale studie van McLanahan en Sandefur (1994) terug dat vaderlijke betrokkenheid en controle daalt na echtscheiding. Ook Seltzer (2000) vond soortgelijke resultaten. Daarnaast toont een onderzoek van Coley en Medeiros (2007) aan dat het hebben van een betrokken vader op tijdstip 1 het welbevinden van kinderen op tijdstip 2 (16 maanden later) positief beïnvloedt. Een tweede beperking van onze studie is de mogelijkheid van een wederkerige relatie tussen de opvoedingsstijl van de vader en het welbevinden van het kind na echtscheiding, zoals ook gesuggereerd wordt door Pleck (2010) in zijn conceptualisering van vaderlijke betrokkenheid. Hawkins, Amato en King (2007) tonen immers aan dat vaders meer betrokken zijn indien hun kind al een hoger welbevinden heeft. Zo is het mogelijk dat vaders vaker een autoritatieve opvoedingsstijl hanteren bij kinderen die al een hoger welbevinden hebben. Toekomstig onderzoek kan zich toeleggen op het ontrafelen van deze wederkerige relatie. Verder konden we de impact van de opvoedingsstijl van residentiële vaders op het welbevinden van het kind na echtscheiding niet multivariaat analyseren omwille van het lage aantal residentiële vaders ($n = 38$). Onze resultaten tonen echter aan dat de opvoedingsstijl van residentiële vaders verschilt van deze van niet-residentiële vaders. De opvoedingsstijl van de residentiële vader en zijn impact op het welbevinden van het kind kunnen een interessante piste zijn voor verder onderzoek. Als laatste moeten we de gevonden resultaten ook nuanceren. Hoewel dit onderzoek meer inzicht biedt in de verklarende factoren voor het welbevinden van kinderen van gescheiden ouders, focust het op een verklarende factor die buiten het kind zelf ligt. Kinderen zijn echter niet alleen passieve actoren waarop verschillende andere personen een invloed uitoefenen. Ze zijn zelf ook actieve actoren (Ben-Arieh 2005), die een invloed kunnen uitoefenen op hun eigen welbevinden. Kinderen kennen verschillende “coping”-mechanismen om in verschillende situaties anders te handelen, wat hun welbevinden op een andere manier kan beïnvloeden. Toekomstig onderzoek zou zich meer kunnen toespitsen op die actieve rol van het kind.

Dit onderzoek heeft duidelijk aangetoond dat gescheiden vaders ook een rol spelen voor het welbevinden van hun kinderen. Vooral het hebben van een autoritatieve vader komt de zelfwaardering van kinderen ten goede, daar waar het niet hebben van een niet-betrokken vader van belang is voor de levenstevredenheid van deze kinderen. Een extra bijdrage van dit onderzoek is de bevinding dat

de impact van de opvoedingsstijl van gescheiden vaders op de levenstevredenheid van het kind niet verschilt naar gelang de verblijfsregeling. De resultaten over zelfwaardering waren minder eenduidig dan deze voor levenstevredenheid maar ook hier gaf het interactie-effect aan dat er geen significant verschil naar verblijfsregeling is. Gescheiden vaders in verschillende verblijfsregelingen hebben de capaciteit om bij te dragen aan het welbevinden van het kind. Toch bleek uit de analyses dat niet in iedere verblijfsregeling evenveel vaders een effectieve opvoedingsstijl hanteren. In komend onderzoek is het bijgevolg wenselijk om niet alleen niet-residentiële vaders te bestuderen maar ook vaders in co-ouderschap en residentiële vaders. We kunnen evenwel besluiten dat gescheiden vaders in verscheidene verblijfsregelingen meer dan alleen financiële steun kunnen bijdragen aan het welbevinden van het kind.

NOOT

1. # = aantal; G^2 = G-squared, een maat vergelijkbaar met de L^2 van McCutcheon (1987); df = aantal vrijheidsgraden; BIC = Bayesiaans informatiecriterium.

BIBLIOGRAFIE

- Amato, P.R (2000), The Consequences of Divorce for Adults and Children, *Journal of Marriage and Family*, 62, 1269-1287.
- Amato, P.R., C.E. Meyers & R.E. Emery. (2009), Changes in Non-Resident Father-Child Contact From 1976 to 2002, *Family Relations*, 58, 41-53.
- Aunola, K., H.K. Stattin & J.E. Nurmi (2000), Parenting Styles and Adolescents' Achievement Strategies, *Journal of Adolescence*, 23, 205-222.
- Barber, B.K. (1996), Parental Psychological Control: Revisiting a Neglected Construct, *Child Development*, 67, 3296-3319.
- Baumrind, D. (1991), The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use, *The Journal of Early Adolescence*, 11, 56-95.
- Ben-Arieh, A. (2000), Beyond Welfare: Measuring and Monitoring the State of Children – New Trends and Domains, *Social Indicators Research*, 52, 235-257.
- Ben-Arieh, A. (2005), Where are the Children? Children's Role in Measuring and Monitoring Their Well-Being, *Social Indicators Research*, 74, 573-596.
- Benson, M.J., C. Buehler & J.M. Gerard (2008), Interparental Hostility and Early Adolescent Problems Behavior: Spillover via Maternal Acceptance, Harshness, Inconsistency and Intrusiveness, *The Journal of Early Adolescence*, 28, 428-454.
- Booth, A., M.E. Scott & V. King (2010), Father Residence and Adolescent Problem Behaviour: Are Youth Always Better Off in Two-Parent Families? *Journal of Family Issues*, 31, 585-605.

- Bowman, M.E. & C.R. Ahrons (1985), Impact of Legal Custody Status on Fathers' Parenting Postdivorce, *Journal of Marriage and Family*, 47, 481-488.
- Bronte-Tinkew, J., M.E. Scott & E. Lilja (2010), Single Custodial Father's Involvement and Parenting: Implications for Outcomes in Emerging Adulthood, *Journal of Marriage and Family*, 72, 1107-1127.
- Campana, K.L., S. Henderson, A.L. Stolberg & L. Schum (2008), Paired Maternal and Paternal Parenting Styles, Child Custody and Children's Emotional Adjustment to Divorce, *Journal of Divorce and Remarriage*, 48, 1-20.
- Carlson, M.J. (2006), Family Structure, Father Involvement and Adolescent Behavioural Outcomes, *Journal of Marriage and Family*, 68, 137-154.
- Coleman, J.S. (1988), Social Capital in the Creation of Human Capital, *American Journal of Sociology*, 94(Suppl.), S95-S120.
- Coley, R.L. & B.L. Medeiros (2007), Reciprocal Longitudinal Relations Between Non-Resident Father Involvement and Adolescent Delinquency, *Child Development*, 78, 132-147.
- Corijn, M. (2006), *Toenemend aantal echtscheidingen: Naar een veralgemening of eigen aan bepaalde groepen?* Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering (www.cbgs.be).
- Corijn, M. & E. Lodewijckx (2009), *Echtscheiding en leefvorm na echtscheiding in het Vlaamse Gewest: verschillen naar herkomst*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Cox, M. J. & B. Paley (1997), Families as Systems, *Annual Review of Psychology*, 48, 243-267.
- Darling, N. & L. Steinberg (1993), Parenting Style as Context: An Integrative Model, *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Darling, N. & T. Toyokawa (1997), *Construction and Validation of the Parenting Style Inventory II (PSI-II)*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University, department of human development and family studies.
- Diener, E. & M. Diener (1995), Cross-Cultural Correlates of Life Satisfaction and Self-Esteem, *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 653-663.
- Flouri, E. (2006), Non-Resident Fathers' Relationships With Their Secondary School Age Children: Determinants and Children's Mental Health Outcomes, *Journal of Adolescence*, 29, 525-538.
- Furstenberg, F.F. & E. Hughes (1995), Social Capital and Successful Development Among At-Risk Youth, *Journal of Marriage and Family*, 57, 580-592.
- Hawkins, D.N., P.R. Amato & V. King (2007), Nonresident Father Involvement and Adolescent Well-Being: Father Effects or Child Effects? *American Sociological Review*, 72, 990-1010.
- Hetherington, E.M. & M.M. Stanley-Hagen (1999), The Adjustment of Children With Divorced Parents: A Risk and Resiliency Perspective, *Journal of Child Psychiatry*, 40, 129-140.
- Huebner, E.S., R. Gilman. & J.E. Laughlin (1998), A Multimethod Investigation of the Multidimensionality of Children's Well-Being Reports: Discriminant Validity of Life Satisfaction and Self-Esteem, *Social Indicators Research*, 46, 1-22.
- Jacobs, J. (1983), Treatment of Divorcing Fathers: Social and Psychotherapeutic Considerations, *American Journal of Psychiatry*, 140, 1294-1299.

- King, V. & H.E. Heard (1999), Nonresident Father Visitation, Parental Conflict and Mother's Satisfaction: What's Best for Child Well-Being? *Journal of Marriage and Family*, 61, 385-396.
- King, V. & J.M. Sobolewski (2006), Nonresident Fathers' Contributions to Adolescent Well-Being, *Journal of Marriage and Family*, 68, 537-557.
- Lengua, L.J., S.A. Wolchik, I.N. Sandler & S.G. West (2000), The Additive and Interactive Effects of Parenting and Temperament in Predicting Adjustment Problems of Children of Divorce, *Journal of Clinical Child Psychology*, 29, 232-244.
- Marsh, H.W. (1996), Positive and Negative Global Self-Esteem: A Substantively Meaningful Distinction or Artifacts? *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 810-819.
- Marsiglio, W., P. Amato, R.D. Day & M.E. Lamb (2000), Scholarship on Fatherhood in the 1990s and Beyond, *Journal of Marriage and Family*, 62, 1173-1191.
- McCuthcheon, A.L. (1987). *Latent Class Analysis*. Newbury Park California: Sage Publications Inc.
- McLanahan, S. & G. Sandefur (1994), *Growing Up With a Single Parent. What Hurts, What Helps*. Cambridge: Harvard University Press.
- McLeod, B.D., J.R. Weisz & J.J. Wood (2007), Examining the Association Between Parenting and Childhood Depression: A Meta-Analysis, *Clinical Psychology Review*, 27, 986-1003.
- Melli, M.S. (1999), Guideline Review: Child Support and Time Sharing by Parents, *Family Law Quarterly*, 33, 219-234.
- Milevsky, A., M. Schlechter, S. Nettr & D. Keehn (2007), Maternal and Paternal Parenting Style in Adolescents: Associations With Self-Esteem, Depression and Life-Satisfaction, *Journal of Child and Family Studies*, 16, 39-47.
- Minuchin, S. (1974), *Families and Family therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Pasley, K. & S.L. Braver (2004), Measuring Father Involvement in Divorced, Non-Resident Fathers, pp. 217-240 in R.D. Day & M.E. Lamb (eds.) *Conceptualizing and Measuring Father Involvement*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Pleck, J.H. (2010), Paternal Involvement: Revised Conceptualization and Theoretical Linkages With Child Outcomes, pp. 58-93 in M.E. Lamb (ed.) *The Role of the Father in Child Development: Fifth Edition*. New Jersey: Wiley & Sons.
- Pasteels, I., D. Mortelmans & J. van Bavel (2011), Steekproef en dataverzameling, pp. 85-112 in D. Mortelmans, I. Pasteels, P. Bracke, K. Matthijs, J. Van Bavel, & C. Van Peer (eds.), *Scheiding in Vlaanderen*. Leuven: Acco.
- Plunkett, S.W., S.M. Williams, A.M. Schock & T. Sands (2007), Parenting and Adolescent Self-Esteem in Latino Intact Families, Stepfather Families and Single-Mother Families, *Journal of Divorce and Remarriage*, 47, 1-20.
- Ponnet, K., D. Mortelmans, E. Wouters, K. van Leeuwen, K., Bastaits & I. Pasteels (2012), Parenting Stress and Marital Relationship as Determinants of Mothers' and Fathers' Parenting, *Personal relationships*, 19, 1-18.
- Rosenberg, M. (1965), *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Seltzer, J.A. (2000), Child Support and Child Access: Experiences of Divorced and Non-marital Families, pp. 69-87 in J.T. Idham & M.S. Melli (eds.), *Child support: The next frontier*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Simons, L. G. & R.D. Conger (2007), Linking Mother-Father Differences in Parenting to a Typology of Family Parenting Styles and Adolescent Outcomes, *Journal of Family Issues*, 28, 212-241.
- Sirvanli Ozen, D. (2003), The Impact of Interparental Divorce on Adult Attachment Styles and Perceived Parenting Styles of Adolescents: Study in Turkey, *Journal of Divorce and Remarriage*, 40, 129-149.
- Smyth, B. & L. Moloney (2008), Changes in Patterns of Post-Separation Parenting Over Time: A Brief Review, *Journal of Family Studies*, 14, 7-22.
- Spruijt, E. & H. Kormos (2010), *Handboek scheiden en de kinderen: voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Spruijt, E. (2012). Opvoeden en scheiding van de ouders, pp. 137-153 in K. Van Leeuwen & H. van Crombrugge (eds). *Gezinnen in soorten*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Stewart, S.D. (1999), Disneyland Dads, Disneyland Moms?: How Nonresident Parents Spend Time With Absent Children, *Journal of Family Studies*, 20, 539-556.
- Stewart, S.D. (2003), Nonresident Parenting and Adolescent Adjustment. The Quality of Nonresident Father-Child Interaction, *Journal of Family Issues*, 24, 217-244.
- Thomson, E., T.L. Hanson & S.S. McLanahan (1994), Family Structure and Child Well-Being: Economic Resources vs. Parental Behaviors, *Social Forces*, 73, 221-242.
- Van Den Bergh, B. (1996), Kinderen in gezin en maatschappij, pp. 129-178 in R. Cliquet (ed.) *Gezinnen in de verandering. Veranderende gezinnen*. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie.
- Vandervalk, I., E. Spruijt, M. de Goede, W. Meeus, & C. Maas (2004), Marital Status, Marital Process and Parental Resources in Predicting Adolescents' Emotional Adjustment: A Multilevel Analysis, *Journal of Family Issues*, 25, 291-317.
- Van Gils, J. (1995), *Kinderen over het gezin. Vergelijkende kwalitatieve studie betreffende de beleving van het gezin bij kinderen van 7-12 jaar in België, Frankrijk, Nederland, Portugal en Spanje*. Meise: Onderzoekscentrum Kind en Samenleving.
- Van Peer, C. (2005), Hoe beleven kinderen in éénoudergezinnen hun gezinscontext? *Tijdschrift voor Sociologie*, 26(3), 240-267.
- Wood, J.J., R.L. Repetti & S.C. Roesch (2004), Divorce and Children's Adjustment Problems at Home and School: The Role of Depressive/Withdrawn Parenting, *Child Psychology and Human Development*, 35, 121-142.